

продажу товару і організації праці.

Світовий і вітчизняний досвід свідчить, що інформаційні технології є визначальними у мінімізації витрат на збут продукції, організацію складського і бухгалтерського обліку. Система професійної підготовки і перепідготовки кадрів є вирішальною у процесі формування інтелектуального капіталу регіону, якості праці.

З точки зору формування параметрів якості праці, ринок послуг системи професійної підготовки пов'язаний, з одного боку, з ринком праці, а з іншого – з ринком науково-технічної продукції і інвестицій. Важливе значення у процесі збалансування ринку робочої сили відводиться мобільності освітньої системи і особливо професійної освіти. Досгається це за рахунок фундаменталізації освіти, яка забезпечує швидке перенавчання, пристосування робітників до вимог ринку. До основних напрямів фундаменталізації освіти відносять підвищення якості загальної підготовки учнів і студентів, чітке відображення в навчальних планах та програмах найсуттєвіших змін в науці, техніці, технології, організації праці та управлінні галузями і сферами господарської діяльності. Ринок професійних освітніх послуг відіграє активну роль у формуванні перспективної зайнятості, вирішуючи проблему перенавчання працівників, що залишились без роботи в зв'язку із структурною перебудовою економіки і науково-технічним прогресом.

Визначивши фактори формування якості праці, підкресливши особливу роль системи освіти, доцільно визначити функції якості праці в системі регіонального розвитку.

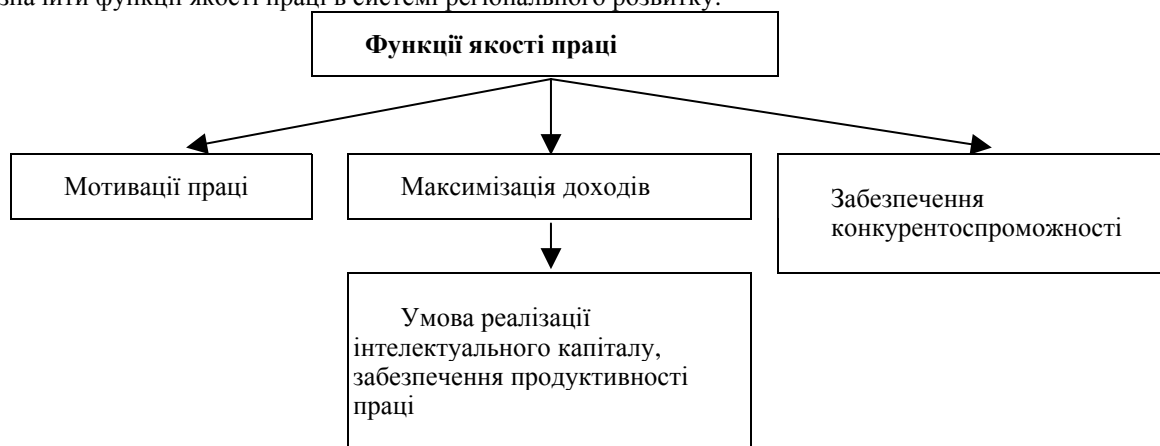

Рис. 4. Функції якості праці

Висновки. Визначивши економічну сутність якості праці та її функції в системі використання інтелектуального капіталу регіону доцільно визначити її структурні складові, що забезпечують ефективність використання трудових ресурсів, продуктивність, інтенсивність праці в процесі регіонального розвитку. Ознаки вищенаведених структурних складових якості праці забезпечують її розвиток в межах підприємства, галузей виробництва за видами економічної діяльності регіону і в цілому на загальнодержавному рівні.

Функції параметрів якості праці на регіональному рівні визначають структуру об'єктів управління, якими є мотивація праці, конкурентоспроможність товарної одиниці, підприємства, процеси формування і розвитку, збереження інтелектуального капіталу регіону.

Джерела та література

1. Чумаченко О.В. Формування системи стимулювання праці на підприємстві // Праці конференції "Управління трудовими ресурсами". – том 13. – Дніпропетровськ. – 2004. – С.106-108.
2. Чухно А. Інтелектуальний капітал: сутність форми і закономірності розвитку // Економіка України. – 2002. – №12. – С.61-67.
3. Чухно А.А. Проблеми соціального труда в умовах НТР. – К.: Вища шк., 1998. –176с.

Зятюк Н.В.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Вступ. В умовах ринкових відносин підприємство повинне прагнути якщо не до одержання максимального прибутку, то принаймні до того обсягу прибутку, що дозволяв би йому не тільки міцно утримувати свої позиції на ринку збуту товарів і надання послуг, але і забезпечувати динамічний розвиток його виробництва в умовах конкуренції.

Прибутковість підприємства є одним з найголовніших показників, що відображають фінансовий стан підприємства та визначають мету підприємницької діяльності. Тому кожен підприємець повинен мати обґрунтовану стратегію щодо забезпечення прибутковості свого підприємства В остаточному підсумку це потребує від керівництва володіння теоретичними та практичними навичками по аналізу прибутковості підприємства та резервів її підвищення, знання джерел формування прибутку і методів по кращому їхньому використанню, вміння бачити довгострокову перспективу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та невирішених проблем.

Питання прибутковості (рентабельності) підприємства висвітлені у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників. Вагомий внесок у розвиток даної проблематики було зроблено Бланком І.А., який розглядав проблеми теоретичного та практичного аналізу прибутку підприємства, систематизував показники рентабельності [1]. Хрущ Н., Приступа Л. присвятили свою роботу систематизації існуючих методичних рекомендацій щодо оцінювання рівня прибутковості капіталу підприємства та запропонували власну адитивну модель оцінки прибутковості активів підприємства, яка дає можливість охарактеризувати економічну ефективність вкладених фінансових ресурсів у розрізі всіх напрямків діяльності підприємства [2]. У своєму дослідженні Іщенко Є. наголошує що забезпечення прибутковості – першочергова задача керівництва підприємства, але необхідно звернути увагу на шлях отримання кінцевого фінансового результату: максимізація прибутку чи його лімітування [3]. Хмелевський О запропонував оцінювати прибутковість підприємства не тільки з кількісної точки зору, але і з якісної. Автором висунуто гіпотезу, що основним показником оцінки якості прибутковості підприємства слід вважати частку прибутку від основної діяльності у величині фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування [4].

Однак, серед економістів ще не сформувався єдиний підхід до аналізу прибутковості підприємства, методологічна база знаходиться на стадії розробки та постійно трансформується, тому дискусійними є питання щодо ефективності застосування існуючих методичних підходів до аналізу прибутковості вітчизняних підприємств, що є основою розробки довгострокового плану по забезпеченню прибутковості підприємства..

Метою статті є дослідження теоретичних підходів до тлумачення економічної сутності прибутковості підприємства, та формулювання на цій основі практичних рекомендацій щодо розробки стратегії забезпечення прибутковості підприємства.

Виклад основного матеріалу. Запорукою високого рівня розвитку вітчизняних підприємств є забезпечення загальної ефективності їх роботи. Тому треба ясно розуміти, що ефективність в економіці – це завжди відношення, а основним принципом оцінки ефективності є зіставлення ефекту (результату) і витрат.

Задовільний рівень ефективності потребує з одного боку перевищення кінцевих результатів над витратами на їх досягнення, з іншого - зіставлення одержаних при цьому результатів з результатами аналогічних об'єктів [5, с.465]. Виходячи з цього, хоча абсолютна сума прибутку, отримана підприємством і є дуже важливим показником діяльності, однак не може характеризувати рівень ефективності господарювання, це пов'язано з тим що абсолютний розмір прибутку характеризує лише одноразовий економічний ефект. В той час як міру цієї ефективності характеризує показник прибутковості.

Припустимо, відомо, що одне підприємство держало 10, а інше – тільки 2 млн грн. прибутку. Сказати, що перше підприємство, яке має прибуток у 5 разів більший, працює краще, ніж друге, – означає зробити помилковий висновок. Для того щоб точно обчислити прибутковість підприємства, потрібно зіставити прибуток з витратами підприємства (собівартістю) або з обсягом виробничих фондів підприємства (основних фондів і оборотних засобів). Таке зіставлення характеризує прибутковість підприємства.

Більшість авторів при дослідженні проблем прибутковості погоджуються в тім, що вона являє собою відношення прибутку (абсолютного ефекту) до витрат чи застосованих ресурсів, тому прибутковість є відносним показником [6, с.101; 7, с.356; 8, с.66; 9, с. 140].

Хмелевський визначає прибутковість як стан підприємства, що вказує на його здатність здійснювати рентабельну діяльність, забезпечувати платоспроможність, генерувати прибуток, на основі чого забезпечувати стабільність зростання та майбутній інноваційно-інвестиційний розвиток. Тобто безспірним є той факт, що прибутковість безпосередньо пов'язана з отриманням прибутку. При цьому вона має два «полюси» прояву: позитивний та негативний, тобто прибутковість та збитковість. Основою такого прояву є результат господарської діяльності – позитивний (прибуток) і негативний (збуток). Можливий і третій стан – беззбитковість, якому відповідає відсутність як прибутку, так і збитку [4, с.50-51].

На сьогодні не існує єдиного загальноприйнятого показника прибутковості підприємства, тому при розрахунках у чисельнику формули може бути валовий, балансовий, операційний, чистий прибуток, у знаменнику – середні показники загального капіталу (загальні активи), основного капіталу (довгострокові активи), оборотного капіталу (поточні активи) [6, с.103].

Деякі автори пропонують вимірювати прибутковість підприємства з різних позицій відповідно до інтересів учасників економічного процесу, ринкового обміну. Для цього основні показники прибутковості об'єднують в такі групи: показники прибутковості капіталу (активів), продажів, витрат виробництва [6, с.105.; 7, с.359].

Натомість Мочерний ототожнює прибутковість підприємства з нормою прибутку: відношенням річного прибутку до авансованого капіталу, що виражає наступна формула:

$$p' = \frac{P}{c + v} \times 100\% \quad (1)$$

де: p' – норма прибутку;

p – маса прибутку;

$c + v$ – авансований капітал.

У формулі (1) маса прибутку є абсолютним показником кількісного визначення прибутку, капіталу [10, с. 337].

Таким чином, на практиці широко використовується велика кількість показників прибутковості підпри-

ємства, сукупність яких всебічно відбиває ефективність операційної, інвестиційної і фінансової діяльності підприємства. Проте, систематизувавши існуючі методичні підходи, слід відзначити, що вони тим чи іншим чином відображають традиційну методологію аналізу показників прибутковості, яка була запропонована більше 100 років тому фінансовими менеджерами фірми "Du pont" [4, с.28].

Спочатку модель виражала залежність рентабельності активів (ROA) від прибутковості продажів (NPM) і ресурсовіддачі (TAT), і мала наступний вигляд [1, с.71]:

$$ROA = NPM \cdot TAT \quad (2)$$

Надалі ця модель була розгорнена в модифіковану факторну модель, представлену у вигляді деревовидної структури (рис.1), у вершині якої знаходиться показник прибутковості власного капіталу. Основна відмінність цих моделей полягає в більш детальному виділенні факторів і зміні пріоритетів щодо результативного показника [1, с.72; 8, с.70].

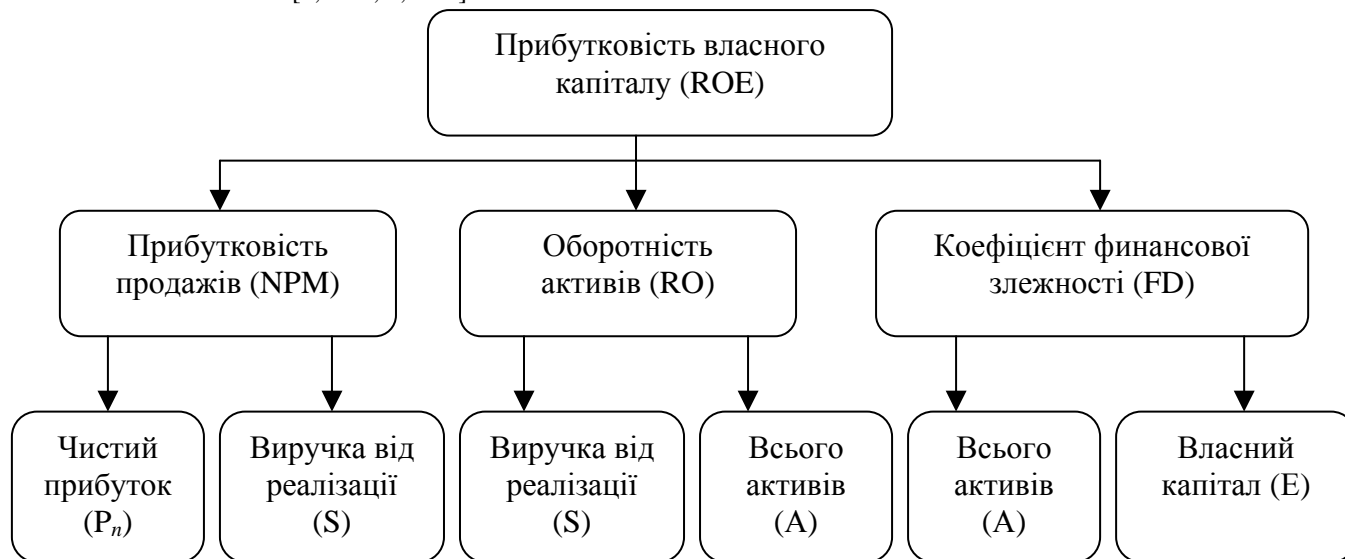

Рис 1. Модифікована факторна модель фірми "Du pont".

Представлена на малюнку модель виражає наступну залежність [1, с.73]:

$$ROE = NPM \cdot RO \cdot FD \quad (3) \text{ або } \frac{P_n}{E} = \frac{P_n}{S} \cdot \frac{S}{A} \cdot \frac{A}{E} \quad (4)$$

З представленої моделі видно, що рентабельність власного капіталу залежить від трьох факторів: рентабельності продажів, оборотності активів і структури авансованого капіталу. Важливість виділених факторів пояснюється тим, що вони в певному значенні узагальнюють всі сторони фінансово-господарської діяльності підприємства, його статичу і динаміку, зокрема бухгалтерську звітність: перший фактор узагальнює форму №2 "Звіт про прибутки і збитки", другий – актив балансу, третій – пасив балансу.

Таким чином, представлену модель можна використовувати для оцінки прибутковості підприємства, і як основу для розробки стратегії її забезпечення. Виходячи з формули (3) регулювати прибутковість власного капіталу (підприємства) можна, використовуючи три фактори.

Так, при низькій швидкості обороту активів, збільшити їх прибутковість можна за рахунок зростання цін або зниження собівартості продукції. При низькій прибутковості реалізації слід збільшувати швидкість обороту капіталу підприємства. Або можна маніпулювати показником фінансового левериджа (фінансової залежності), який відображає механізм дії на суму і рівень прибутку зміни співвідношення власних і позикових фінансових коштів. Проте, виходячи тільки з математичної формули моделі, може показатися, що нескінченне збільшення фінансового важеля призводитиме до такого ж нескінченного збільшення прибутковості власного капіталу, але при збільшенні частки позикових засобів в авансованому капіталі зростають і виплати за користування кредитами. Внаслідок цього зменшується чистий прибуток і підвищення прибутковості власного капіталу не відбувається. Тому важливим, при вживанні даної моделі є визначення меж в рамках яких можна змінювати показники формули 3, щоб зрештою результуючий показник мав позитивну тенденцію, а рівень підприємницького ризику був прийнятний [1, с.75; 4, с.29; 8, с.72].

Інший шлях побудови стратегії забезпечення прибутковості підприємства це збільшення числителя формули (4), тобто чистого прибутку, або зменшення знаменника, але слід одразу зауважити, що другий шлях нерациональний, бо призводить до підвищення ризику підприємницької діяльності, що у підсумку суперечить правилам стратегічного бачення. Тому велику увагу на підприємстві треба приділити пошуку резервів підвищення прибутку, класифікація яких представлена на рис. 2 [8, с.60].

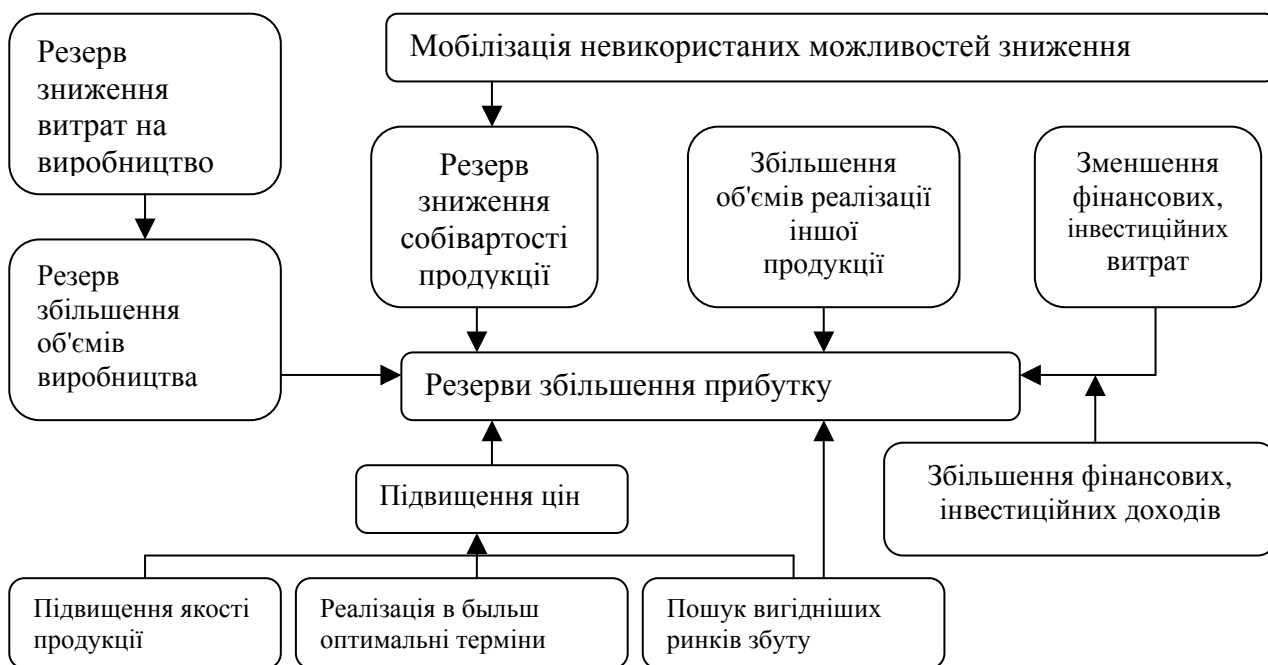

Рис.2. Класифікація резервів збільшення прибутку підприємства.

Приведені на рис.2 резерви збільшення прибутку підприємства мають тактичний характер, якщо їх використовувати окремо, а кожен комплексний резерв містить у собі два або більше поелементних резервів, наприклад зниження собівартості продукції та її продаж на вигідніших ринках збуту. Усі ці резерви тією чи іншою мірою можуть бути реалізовані через впровадження належних заходів [9, с.146].

Прибуток є критерієм і показником ефективності діяльності підприємства. Однак підприємству потрібен не прибуток, а конкретний його розмір для забезпечення ефективної діяльності підприємства.

Результати досліджень, показують, що більшість зарубіжних бізнесменів відчувають себе впевнено і працюють прибутково при прибутковості продажів в 10% і коефіцієнті оборотності активів 1,3-1,5. Крім того в світовій практиці прийнято, що мінімально допустима прибутковість повинна визначатися альтернативною прибутковістю, перш за все, депозитними ставками комерційних банків

Сьогодні високоприбутковими вважаються операції з нерухомістю, діяльністю а сфері ТЕК, телекомунікацій, виробництва пива, лікєро-горіччаних виробів, фармацевтики [11, с.119].

Висновки. Таким чином, виконання стратегії забезпечення прибутковості підприємства здійснюється безпосередньо в процесі фінансово-господарської діяльності, забезпечуючи постійну платоспроможність підприємств, стабільність зростання шляхом оперативного фінансового планування. Початковим етапом та невід'ємною частиною планування прибутковості підприємства є визначення порога прибутковості, коли доходи підприємства дорівнюють його витратам, а підприємство не має ні прибутку, ні збитків.

Високі показники прибутковості є серйозним стимулом для розширення підприємства, підтверджують доцільність капіталовкладень у нього. І навпаки, низький рівень прибутковості свідчить про нераціональне використання наявних ресурсів, недоліки управління, отже, відсутність перспектив у такого підприємства. Так, світова практика свідчить про те, що 15%-ва прибутковість фірми є показником першокласної ефективності управління. Хоча для виробничих компаній мінімальною можна вважати прибутковість на рівні 8-10%.

Розвиток економічної науки розширює межі досліджень природи прибутковості підприємства, поглиблюючи розуміння її суті, методології аналізу та механізмів забезпечення. Процес пізнання категорії "прибутковість" не завершено, пошуки нових прийомів, методів її розуміння й обчислення тривають.

Джерела та література.

1. Бланк І.А. Управление прибылью. – К.: «Ника-Центр», 1998. – 544 с.
2. Хрущ Н., Приступа Л. Аналіз та оцінка рівня прибутковості фінансових ресурсів підприємства // Економіст. – 2007. – № 7. – С.28-31.
3. Ищенко Е. Прибыль как критерий эффективности функционирования предприятия // Экономист. – 2005. – №8. – С.90-92.
4. Хмелевський О. Оцінка якості прибутковості в інноваційно-інвестиційному розвитку підприємств машинобудування // Економіст. – 2008. – №3. – С.50-53.
5. Фатхутдинов Р.А. Инновационный менеджмент: Учебник для вузов. – М.: ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1998. – 600 с.
6. Фінанси підприємств: Підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.; Керр. кол. авт. і на-

- ук. ред. проф. А.М. Поддериогін. 6-те вид., перераб. та допов. – К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.
7. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: 2-е изд., перераб. и доп. – Мн.: ИП «Экоперспектива», 2005. – 662 с.
 8. Зубкова В.И. Экономический анализ: Учебное пособие. – Симферополь: «Таврия», 2005. – 137 с.
 9. Швиданенко Г.О., Олексюк О.І. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства: Монографія. – К.: КНЕУ, 2002. – 192 с.
 10. Мочерний С.В. Політична економія: Нач. посіб. – К.: Знання, 2002. – 437 с.
 11. Родионова Е., Поддубный Д. «... ничто не интересно, кроме цифр» // Бизнес. – 2003. – 26 мая (№21). – С.118-125.

Ивченко М.С., Боровский В.Н.

БАНКОВСКАЯ СИСТЕМА. ЕЕ РОЛЬ В ЭКОНОМИКЕ. РАЗВИТИЕ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ

Введение.

Современная банковская система – это важнейшая сфера национального хозяйства любого развитого государства. Ее практическая роль определяется тем, что она управляет в государстве системой платежей и расчетов; большую часть своих коммерческих сделок осуществляет через вклады, инвестиции и кредитные операции; наряду с другими финансовыми посредниками банки направляют сбережения населения к фирмам и производственным структурам. Коммерческие банки, действуя в соответствии с денежно-кредитной политикой государства, регулируют движение денежных потоков, влияя на скорость их оборота, эмиссию, общую массу, включая количество наличных денег, находящихся в обращении. Стабилизация же роста денежной массы – это залог снижения темпов инфляции, обеспечение постоянства уровня цен, при достижении которого рыночные отношения воздействуют на экономику народного хозяйства самым эффективным образом. Особую актуальность в настоящее время приобретает стабильность банковской системы в контексте кризисного развития экономики.

Содержание статьи.

Цель настоящей статьи заключается в определении роли банковской системы в экономике, а также нынешнего состояния и возможных путей дальнейшего развития банковской системы Украины.

Для достижения указанной цели решаются следующие задачи:

1. Исследование истории развития банковского дела в мире и Украине.
2. Определение значения банковской системы для экономики.
3. Изучение основных тенденций развития банковской системы Украины.
4. Разработка путей стабилизации банковского сектора в современных условиях и путей наименее болезненного выхода из кризиса.

Кроме того, финансовый сектор относится к тем сегментам экономики, рост налоговых поступлений которых значительно опережает средние всеукраинские показатели. Если в целом по стране за январь–июль 2008г. сборы налоговых платежей в Сводный бюджет выросли на 35%, то банки и страховые компании увеличили свои платежи в 1,9 и 1,8 раза соответственно [9]. Проблемы развития банковской системы Украины исследуются в работах Ю. Сколотяного, Т. Вахненко, Л. Назаревича, В. Башты и др.

Зачатки банковского дела возникли еще в античном обществе преимущественно из функции хранения денег (драгоценных металлов), которую в Вавилоне и Греции выполняли корпорации жрецов и храмы, а также из меняльного дела, связанного с обращением монет различного веса и содержания золота, серебра, меди. Меняльное дело было основой частного банкирского промысла, особенно развивавшегося в Афинах.

Менялы нередко становились ростовщиками. Они давали в ссуду не только собственные деньги, но и деньги, доверенные им на хранение.

В новое время банкирское дело возродилось, прежде всего, в Северной Италии. Само, слово банкир происходит от итальянского слова «banco», что означает скамья (лавка) или контора, за которой меняла и банкир вел свои операции. В современной экономике банки являются одним из важнейших институтов, обеспечивающих согласованное и целостное поведение участников свободного рынка [1].

Банковские операции в Украине стали осуществляться, начиная с первой половины XIX века, что, прежде всего, было связано с развитием ярмарочной торговли. Значительным банковским центром, который осуществлял операции на ярмарках, стал Бердичев. В 1860 г. был создан государственный банк Российской империи, конторы которого открывались во многих регионах страны. Именно с основания контор Государственного банка началось создание индустриальной банковской системы в Украине. Накануне революции 1917 – 1921 гг. была создана широкая сеть кредитно-банковских учреждений с многоуровневой структурой. До середины 1920-х годов кредитно – банковская сеть Украины сложилась количественно и качественно. Украинский кредитный капитал, как и раньше, концентрировался в системе сельскохозяйственной, промышленной и потребительской кооперации.

Ко второй половине 60-х годов Украина уже не имела в своем распоряжении автономной кредитно-банковской системы. Тут действовали филиал Госбанка СССР, Стройбанка СССР и трудовые сберкассы. Сеть учреждений Госбанка в Украине расширялась до 1975г. В 1970г. тут было 652 филиала, в 1975г. – 678. Потом началось сокращение. И в 1980г. функционировало уже 663 учреждения Госбанка.

С января 1989г. в республике начинается создание коммерческих и кооперативных банков. На 20 июня